

รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กทั้งระบบอย่างยั่งยืน Sustainable Model for Small School Development

หยกแก้ว กมลวรเดช¹ วจี ปัญญาใส² พิมพกา ธรรมสิทธิ³ ชัชภูมิ สีชมภู⁴ รุ่งทิwa ปราบริpu⁵
Yokkaew kamolvoradej, Vajee Panyasai, Phimphaka Thammasit,
Chatphum Sichomphoo, Rungthiwa Praripu

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาคุณภาพด้านการจัดการเรียนรู้ 2) พัฒนารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน 3) พัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมี 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ใช้ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง จำนวน 20 คน กลุ่มที่ 2 ใช้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมอบรมครู นักเรียนและผู้ปกครอง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ตัวแทนผู้ปกครอง นักเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 33 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการจัดเวทีประชาคม แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ ร้อยละและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัญหา คือ ครูไม่ครบชั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ครอบครัวยังไม่มีเวลาอบรมนักเรียน ความต้องการ คือ การพัฒนาครูด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ การผลิตสื่อสร้างสรรค์ การจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ให้นักเรียน ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษ และการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเรื่องการเลี้ยงดูลูกวัยรุ่น 2) รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนจัดใน 3 ลักษณะ คือ การอบรมครูเรื่อง Active Learning การจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ 4 ฐานคือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษและการจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเรื่อง การเลี้ยงลูกวัยรุ่น และ 3) การพัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งโดยให้ความรู้แก่ผู้ปกครองและให้ผู้ปกครองได้แลกเปลี่ยนกันทำให้ผู้ปกครองเกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อสอดส่องพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน

คำสำคัญ (Keywords) : การพัฒนา; โรงเรียนขนาดเล็ก; การพัฒนาทั้งระบบอย่างยั่งยืน

Received: 2024-02-08 Revised: 2024-02-24 Accepted: 2024-02-24

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ Education Administration, Uttaradit Rajabhat University, E-mail: yokkaew.kamol@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ Education Administration, Uttaradit Rajabhat University, E-mail: Kroo.vajee@gmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ Education Administration, Uttaradit Rajabhat University, E-mail: phimpkathamasit@gmail.com

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ Education Administration, Uttaradit Rajabhat University, E-mail: chat.chomphoo@gmail.com

⁵ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ Education Administration, Uttaradit Rajabhat University, E-mail: Rungtiwasweety@gmail.com

Abstract

The objectives of this study were: 1) to study problems and development needs; 2) to develop teachers' learning management styles appropriate in the context; and 3) to develop a strong parent network. There were 2 groups of samples used in the research. Group 1 was used to study the problems and needs, including administrators, teachers, school committees, and parents, totally 20 people. Group 2 was used to study the results of training activities for teachers, students and parents. There were 33 students and school committee members. The tool used to collect data was a community forum recording form, participatory observation form Interviews and small group meetings. Data were analyzed by means of the frequency, percentage and content analysis. The results showed that: 1) there are not enough teachers in every class, low academic achievement, and families did not have time to train students. They needed teacher development in learning management skills, creative media production, organizing learning-based activities for students and training to educate parents on raising teenagers. 2) The school development model was organized in three types: teacher training on active learning, organizing activities on 4 learning bases. Namely: Thai, Mathematics, Science and English and organizing activities to educate parents about Raising teenagers. Also, developing a strong parent network was by providing knowledge to parents and allowing them to exchange with each other, causing them to form groups to monitor students' unwanted behavior.

Keywords: development; small school; sustainable development in the whole system

บทนำ (Introduction)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กล่าวไว้ในส่วนของความจำเป็นในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติว่า ความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติในปี 2573 (Sustainable Development Goals: SDGs 2030) (มานะ สันธะวงษานนท์และคณะ, 2566: 527-544) ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันรวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียน และความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ประกอบกับแรงกดดันจากภายในประเทศ จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ส่งผลให้ประเทศเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้ การติดกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ทักษะคนคิดความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของประชาชนที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย และเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว รวมทั้งระบบการศึกษายังมีปัญหามากมายประการนับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพคนไทยทุกช่วงอายุ ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษา และการพัฒนาบุคลากรทางด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยีและการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาส และความ

เสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: ง)

ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 จึงกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้คือ ให้มีระบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและพื้นที่ มีกฎหมายและรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษารองรับ ลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน สถานศึกษา และความต้องการกำลังแรงงานของประเทศและมีระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มีความเป็นธรรม สร้างขวัญกำลังใจ และส่งเสริมให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: ฐ) โดยเฉพาะสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องดำเนินการพัฒนาและยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยรูปแบบวิธีการที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา นำผลการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในการวางแผนการปฏิบัติการตรวจสอบ ติดตาม เพื่อการปรับปรุง พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วนในชุมชน พื้นที่ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 177)

สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 มีวิสัยทัศน์ขับเคลื่อนคุณภาพสร้างโอกาสทางการศึกษาสู่สังคมอนาคตที่มั่นคงและยั่งยืนและมีพันธกิจในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันโดยพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต ทักษะวิชาชีพ และคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพและพัฒนา ระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการที่เน้นการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อคุณภาพการศึกษา ตลอดจนมีเป้าประสงค์ที่ให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดริเริ่มและสร้างสรรค์นวัตกรรม มีความรู้ มีทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมสนับสนุนครูเป็นผู้เรียนรู้ มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีความแม่นยำทางวิชาการและมีทักษะการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายตอบสนองผู้เรียนเป็นรายบุคคล จากวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ที่ชัดเจนดังกล่าว พบว่า โรงเรียนในสังกัดยังพบปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เช่น ด้านคุณภาพ นักเรียนระดับชั้น ป.1-ป.3 ที่มีผลการประเมินการอ่าน การเขียนยังอยู่ในระดับพอใช้และปรับปรุงอยู่จำนวนหนึ่ง ด้านประสิทธิภาพ โรงเรียนในสังกัดส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กครูไม่ครบชั้น บุคลากรสายสนับสนุนที่ปฏิบัติงานช่วยครูผู้สอนไม่มี ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 และโรงเรียนขนาดเล็กต้องร่วมมือกันหาเทคนิควิธีการใหม่ๆ หรือปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาของนักเรียนและกระตุ้นพัฒนาการของผู้เรียนให้สูงขึ้นต่อไป หากไม่ปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้จะส่งผลให้การทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ตลอดจนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่ำกว่าปีที่ผ่านมา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2, 2563: 1-7)

จากปัญหาด้านคุณภาพและประสิทธิภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ดังกล่าว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีโดยคณะครุศาสตร์มีโรงเรียนขนาดเล็กที่เป็นโรงเรียนเครือข่ายร่วมพัฒนาวิชาชีพครูอยู่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ดังนั้น จึงตระหนักและเห็นความสำคัญที่จะต้องร่วมมือกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ในการพัฒนาคุณภาพในโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพและเหมาะสมกับการเป็นโรงเรียนเครือข่ายร่วมพัฒนาวิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์เพราะโรงเรียนขนาดเล็กดังกล่าวขาดแคลนบุคลากร ขาดแคลนงบประมาณ จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาทั้งระบบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและต่อเนื่องด้วยการสร้างครูมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วนทั้งในชุมชนและพื้นที่โดยพัฒนาเป็นเครือข่ายของชุมชนที่เข้มแข็งอันจะส่งผลต่อคุณภาพของครู คุณภาพของนักเรียนและคุณภาพของโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาคุณภาพด้านการจัดการเรียนรู้
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน
3. เพื่อพัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) โดยมีขอบเขตการวิจัยในแต่ละด้านดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาคุณภาพด้านการจัดการเรียนรู้ได้แก่ ด้านการพัฒนาครู ด้านการพัฒนานักเรียนและการพัฒนาผู้ปกครองนักเรียน

พัฒนารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กทั้งระบบอย่างยั่งยืนโดยพัฒนาใน 3 ลักษณะ ได้แก่ ด้านการอบรมครูเรื่อง Active Learningและสื่อสร้างสรรค์ ด้านการจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ให้นักเรียนและการจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง

พัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองโดยการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ปกครอง

1.2 ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน 3 คน ครูผู้สอน 23 คน ผู้ปกครองนักเรียน 62 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 27 คนและนักเรียนระดับชั้น ป.5-ป. 6 จำนวน 62 คน รวม 177 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมี 2 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาคุณภาพด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

1. เป็นผู้บริหารโรงเรียนบ้านห้วยไคร้ โรงเรียนบ้านม่วงและโรงเรียนบ้านหนองแก้ว ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 3 คน

2. เป็นครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนบ้านห้วยไคร้ โรงเรียนบ้านม่วง และโรงเรียนบ้านหนองแห้ว ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 9 คน

3. เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านห้วยไคร้ โรงเรียนบ้านม่วง และโรงเรียนบ้านหนองแห้ว ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 3 คน

4. เป็นผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนบ้านห้วยไคร้ โรงเรียนบ้านม่วง และโรงเรียนบ้านหนองแห้ว ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 2 ใช้ในการติดตามผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และการสร้างเครือข่าย จำนวน 33 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

1. เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยไคร้ โรงเรียนบ้านม่วง และโรงเรียนบ้านหนองแห้ว ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 3 คน

2. เป็นครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนบ้านห้วยไคร้ โรงเรียนบ้านม่วง และโรงเรียนบ้านหนองแห้ว ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 9 คน

3. เป็นผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนบ้านห้วยไคร้ โรงเรียนบ้านม่วง และโรงเรียนบ้านหนองแห้ว ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 9 คน

4. เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านห้วยไคร้ โรงเรียนบ้านม่วง และโรงเรียนบ้านหนองแห้ว จำนวน 3 คน

5. เป็นนักเรียนระดับชั้น ป. 5-ป.6 โรงเรียนบ้านห้วยไคร้ โรงเรียนบ้านม่วง และโรงเรียนบ้านหนองแห้ว ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 9 คน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

บ้านห้วยไคร้ บ้านม่วง และบ้านหนองแห้ว อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

1 กุมภาพันธ์-31 สิงหาคม 2566

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบบันทึกการจัดเวทีประชาคมประกอบด้วย 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองนักเรียน จำนวนของผู้ให้ข้อมูล ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant interview) (รัตนะ บัวสนธิ์, 2556: 107) และตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด

2.2 แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยสังเกตขณะจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้แก่ครู การจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ 4 ฐานให้แก่นักเรียนและการจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครองนักเรียน

2.3 แบบสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อยโดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นกลุ่มๆ ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและครูสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ปกครองนักเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาและกลุ่มนักเรียนแล้ว สัมภาษณ์แต่ละกลุ่มเกี่ยวกับผลการอบรมครูด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ ผลการจัดกิจกรรมฐาน 4 ฐานให้แก่ นักเรียนและผลการให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ข้อ 1 โดยการใช้แบบบันทึกการจัดเวทีประชาคมในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2566 เก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในวันที่ 11-12 มีนาคม 2566 และเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 ใช้การสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อยในวันที่ 25 กรกฎาคม 2566

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ดำเนินการ 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาคุณภาพด้านการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดเวทีประชาคม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน ระยะที่ 2 เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายผู้ปกครองตามความต้องการที่ระบุในการเก็บข้อมูลในระยะที่ 1 ระยะที่ 3 เป็นการติดตามผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง โดยการสัมภาษณ์ และประชุมกลุ่มจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 33 คน

ผลการวิจัย (Research Results)

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาคุณภาพด้านการจัดการเรียนรู้ 2) พัฒนารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน และ 3) พัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็ง ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อ ดังนี้

1. ข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดเวทีประชาคม

ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 20 คน เป็นเพศหญิง 13 คน คิดเป็นร้อยละ 65.00 เพศชาย 7 คน คิดเป็นร้อยละ 35.00 เป็นผู้ปกครอง 5 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 คณะกรรมการสถานศึกษา 3 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 ครูผู้สอน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 และผู้อำนวยการสถานศึกษา 3 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 สภาพปัญหาครูไม่ครบชั้นมีความรุนแรงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำในรายวิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และภาษาไทย ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านครอบครัว คือ เด็กอาศัยอยู่กับปู่ย่า ตายาย ทำให้ต้องติดตามเรื่องพฤติกรรม ร้อยละ 90.00 รองลงมา พ่อแม่ ไม่มีเวลาอบรมลูกหลาน ร้อยละ 65.00 ส่วนความต้องการด้านการเรียน การสอน คือ การพัฒนาครูผู้สอนและนักเรียนโดยการอบรมการบูรณาการด้านการจัดการเรียนรู้ การผลิตและใช้สื่อสร้างสรรค์และการจัดค่ายวิชาการ ด้านพฤติกรรมนักเรียนและปัญหาครอบครัว ต้องการให้มีการอบรมและจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ครอบครัวพร้อมผู้ปกครอง ด้านการเลี้ยงดูลูกวัยรุ่น การเปลี่ยนแปลงของสังคมและการสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง

2. การพัฒนาครูด้านรูปแบบการจัดการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน พบว่า การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้และสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง จัด 3 ลักษณะ คือ 1) การจัดอบรมครูผู้สอน เรื่องการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และอบรมการผลิตสื่อ 2) การจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ 4 ฐาน คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ 3) การสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง จัดกิจกรรมการให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง เรื่อง การเลี้ยงดูวัยรุ่น และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดูแลลูกวัยรุ่นของผู้ปกครอง และจากการติดตามและประเมินผล โดยการสัมภาษณ์ครู ผู้ปกครอง ผู้บริหารและ

นักเรียน พบว่า การจัดกิจกรรมการอบรมครู และการจัดฐานการเรียนรู้สามารถแก้ปัญหาด้านการเรียน การสอน ได้มากกว่า ร้อยละ 50 และนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติในรูปการอภิปรายกลุ่ม การทำงานกลุ่มมากขึ้น นักเรียนกล้าแสดงออกมากขึ้น นักเรียนกระตือรือร้นในการเรียน และขาดเรียนน้อยลง ส่วนการให้ความรู้ ผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม เพื่อสอดส่องพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของบุตรหลานเพิ่มขึ้น ให้การยอมรับและรับฟังข้อมูลจากเพื่อนบ้าน/ผู้อื่น เกี่ยวกับพฤติกรรมบุตรหลานมากขึ้น และเปิดใจรับฟังและพูดคุยกับบุตรหลานมากขึ้น

3. การพัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็ง พบว่า จากการจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง เรื่อง การเลี้ยงลูกวัยรุ่น และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดูแลลูกวัยรุ่นของผู้ปกครอง จากการติดตามผลโดยการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา พบว่า ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม เพื่อสอดส่องดูแลพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของบุตรหลานเพิ่มขึ้น มีการกำหนดเครือข่ายผู้ปกครองชั้นเรียน บทบาทผู้ปกครอง และครูประจำชั้น เพื่อดูแลและแก้ไขพฤติกรรมนักเรียนแต่ละชั้นเรียนชัดเจนมากขึ้น ให้การยอมรับและรับฟังข้อมูลจากเพื่อนบ้านรวมทั้งผู้อื่นเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุตรหลานมากขึ้น และเปิดใจรับฟังและพูดคุยกับบุตรหลานมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการวิจัย มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ พบว่า ปัญหาครูไม่ครบชั้นเป็นปัญหาที่รุนแรงที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้จึงเป็นความต้องการในการพัฒนาครู และนักเรียน โดยการอบรมบูรณาการด้านการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และการผลิตสื่อ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการอบรมครู ให้มีความรู้และทักษะการบูรณาการด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบกับการใช้สื่อจะทำให้ครูสามารถบูรณาการเนื้อหาภายในและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลต่อการแก้ปัญหาทางด้านครูไม่ครบชั้นได้ ทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาครูในยุค Next Normal ซึ่งเป็นยุคของวิถีถัดไป (Next Normal) ที่ครูจำเป็นต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะการพัฒนาตนเองในยุค Next Normal ไปสู่การสร้างผู้เรียนที่สามารถมีทักษะสอดคล้องกับความต้องการของสังคมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม ครูจึงต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ ทักษะ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในวิชาชีพทางการศึกษาหรือสนับสนุนให้การจัดการเรียนรู้มีคุณภาพในหลากหลายมิติให้แก่ผู้เรียน ตอบวัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการและกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างควมมีคุณภาพในการจัดการศึกษาในภาพรวมของประเทศ เสริมสร้างให้ครูมีทักษะ ความรู้ สมรรถนะในวิชาชีพของตนเองได้อย่างเหมาะสมอันนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนที่ต้องการในอนาคต สอดคล้องกับผลการวิจัยของนันทิดา ทิพย์สุวรรณ (2565: 68-83) พบว่า การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของครู ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในการสร้างนวัตกรรมจัดการเรียนรู้และมีความต้องการให้โรงเรียนดำเนินการในเรื่องการพัฒนาครูในการสร้างนวัตกรรมจัดการเรียนรู้โดยการสนับสนุนด้านงบประมาณและการอบรมให้ความรู้ในการสร้างนวัตกรรมจัดการเรียนรู้แก่ ครูผู้สอน และการพัฒนาครูในการสร้างนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ดำเนินการโดยการอบรมเชิงปฏิบัติการ การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติการสร้างนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ และการนิเทศติดตามผลและผลการพัฒนาครูในการสร้างนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ พบว่า

ครูมีความรู้ความเข้าใจหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการสูงขึ้น มีทักษะการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด และ ความพึงพอใจในการพัฒนาครูในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาครูด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน พบว่า มีการจัดอบรมครูผู้สอนเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบ Active learning การอบรมการผลิตสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนในลักษณะของการจัดฐานการเรียนรู้ 4 ฐาน คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ส่งผลให้ครูมีการบูรณาการด้านเนื้อหาวิชาในและนอกกลุ่มสาระได้มากขึ้น รวมถึงมีการใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้มากขึ้น นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติมากขึ้น นักเรียนมีพฤติกรรมการขาดเรียนน้อยลง กระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น รวมถึงการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง เรื่องการเลี้ยงดูลูกวัยรุ่นและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเลี้ยงดูลูก ทำให้ผู้ปกครองมีการรับฟังและเปิดใจพูดคุยกับลูกมากขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการอบรมด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และผลิตสื่อ เป็นการเปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับบุคคลภายนอกมากขึ้น ทำให้เกิดแนวคิดในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในการจัดการเรียนรู้มากขึ้น นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมตามฐานต่าง ๆ มีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น อาจเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้เกิดแนวคิดในการเปลี่ยนแปลงตนเอง เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ และประโยชน์ของการศึกษามากขึ้น และการที่ผู้ปกครองได้เข้ารับการอบรมมีพฤติกรรมในการรับฟังและเปิดใจ พูดคุยกับบุตรหลานมากขึ้น อาจเนื่องมาจากการได้รับความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมวัยรุ่นในยุคปัจจุบัน รวมถึงการแลกเปลี่ยนวิธีการเลี้ยงดูบุตรหลานกับคนอื่น ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ทำให้มีแนวคิดในการปรับเปลี่ยนการเลี้ยงดูลูกวัยรุ่นได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัตนพร รัตนสุวรรณ และคณะ (2564: 9) พบว่า การบริหารงานวิชาการควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยชวนบุคลากรในท้องถิ่นที่มีความรู้ ความสามารถเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เข้ามาให้ความรู้กับครู นักเรียนภายในโรงเรียน และสอดคล้องกับ แสงเดือน อาจหาญ (2560: 92) พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติการกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่ควรเลือกใช้ ได้แก่ กลยุทธ์ปรับวิธีการเรียน เปลี่ยนวิธีสอน ทั้งนี้เพราะว่าแต่เดิมครูจัดการเรียนรู้โดยการบอก การบรรยายเนื้อหาให้แก่เด็ก ปัญหาที่ตามมาคือ เด็กนำเอาความรู้ไปใช้ไม่ได้ ดังนั้นรูปแบบ วิธี และเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาทักษะ ความสามารถ จึงเป็นสิ่งสำคัญ ครูจำเป็นต้องปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอน นอกเหนือจากการพัฒนาทักษะด้านภาษาแล้วต้องสอนให้เด็กเกิดการพัฒนาทักษะการคิด การแก้ปัญหา เกิดกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการบริการสังคม มีจิตสาธารณะ เห็นประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าส่วนตน และสอดคล้องกับ การณ์พิชชา กชกานนท์ และคณะ (2564: 53) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ การเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก

3. ข้อมูลจากการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการจัดการศึกษา พบว่า ร้อยละ 50 สามารถแก้ปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ได้ และทำให้นักเรียนกล้าแสดงออก กระตือรือร้นในการเรียน ขาดเรียนน้อยลง รวมถึงผู้ปกครองรับฟังและเปิดใจพูดคุยกับบุตรหลานมากขึ้น เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม เพื่อสอดส่องพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของบุตรหลานมากขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการอบรมครูด้านทักษะในการบูรณาการการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น การจัดฐานการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนได้เห็นวิธีการในการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ จากวิทยากร และการใช้สื่อประกอบการ

จัดการเรียนรู้ของครูในการจัดการเรียนรู้มากขึ้น ทำให้บรรยากาศการเรียนการสอนเปลี่ยนไปในทางที่สนุกสนานและน่าสนใจ จึงทำให้นักเรียนกระตือรือร้นในการเรียนและขาดเรียนน้อยลง ในขณะที่ผู้ปกครองที่ได้รับความรู้จากการอบรม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิธีการเลี้ยงลูกวัยรุ่น วิธีการพูดคุยกับบุตรหลาน รวมถึงได้ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน ทำให้เปลี่ยนมุมมองของการเลี้ยงดูลูกวัยรุ่นมากขึ้น ทำให้เกิดการยอมรับ/รับฟังเพื่อนบ้านตลอดจนผู้อื่นเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุตรหลานมากขึ้นส่งผลให้นักเรียนได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองมากขึ้นและการจัดการเรียนรู้ของครูสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัตนพร รัตนสุวรรณ และคณะ (2564: 9) พบว่า การบริหารงานวิชาการควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยชวนบุคลากรในท้องถิ่นที่มีความรู้ ความสามารถเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เข้ามาให้ความรู้กับครู นักเรียนภายในโรงเรียน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรเดช โสมบุต (2560: 99) ที่พบว่า องค์ประกอบหนึ่งของแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กด้านการจัดการเรียนรู้ คือ การส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ให้มีทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะอาชีพ และปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่น และสืบสานวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และพิณสุตา สิริธรรังศรี (2552: อ้างถึงใน ศศิตดา แพงไทย และสมใจ มณีวงศ์. 2561: 120) พบว่า สถานศึกษาควรมีการพัฒนาครูด้วยตนเอง หรือการส่งครูไปพัฒนา เพื่อนำความรู้มาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยการร่วมคิด ร่วมระดมทุนภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสอน หรือจัดหาแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ และแสงเดือน อางหาญ (2560: 92) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมปฏิบัติการกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่ควรเลือกใช้ ได้แก่ กลยุทธ์ปรับวิธีการเรียน เปลี่ยนวิธีสอน โดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบ วิธีการ และเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะ ความสามารถด้านการคิด การแก้ปัญหา ทักษะด้านภาษา การบริการสังคม และการมีจิตสาธารณะ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

จากการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้เกิดองค์ความรู้ ดังนี้

1. การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีความขาดแคลนปัจจัยต่างๆ ที่ไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษา เช่น ครูไม่ครบชั้น ครูไม่ตรงวิชาเอก สื่อประกอบการเรียน การสอนไม่เพียงพอและไม่ทันสมัย มีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาทั้งระบบ โดยความร่วมมือของทุกฝ่าย ดังต่อไปนี้

1.1 การพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ ควรมีการพัฒนาครูด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ บูรณาการทั้งในและระหว่างกลุ่มสาระ โดยกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning และการส่งเสริมให้ครูผลิตและใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ให้มากขึ้น ซึ่งการจัดกิจกรรมดังกล่าว สามารถประสานความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ในการจัดกิจกรรมบริการวิชาการได้

1.2 การจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กจำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะเครือข่ายชุมชน และผู้ปกครอง ซึ่งเป็นพื้นที่บริการของโรงเรียน โดยการสร้างโอกาสในการพบปะ/ประชุม กันอย่างต่อเนื่อง เพื่อการรับรู้ปัญหาและความสำเร็จของการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านพฤติกรรมนักเรียน ซึ่งชุมชนมีความพร้อมในการให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและร่วมพัฒนาไปกับทางโรงเรียนในทุก ๆ ด้าน ถ้ามีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างต่อเนื่อง

2. สถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นเป็นแหล่งทรัพยากรสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กทั้งระบบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยการจัดกิจกรรมบริการวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นการอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการ

เรียนรู้ การผลิตสื่อ การจัดค่ายวิชาการให้กับนักเรียน การจัดค่ายอาสาพัฒนา การอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครองนักเรียน และกิจกรรมการพัฒนาในหลากหลายรูปแบบเพื่อสร้างความยั่งยืนในการจัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กทั้งระบบอย่างยั่งยืน ควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและควรสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายทางวิชาการ และเครือข่ายทางสังคมให้มากขึ้น
 - 1.2 การพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ ควรมีการอบรมเพื่อให้ความรู้แก่ครูผู้สอน ให้มีทักษะในการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ ทั้งในและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มากขึ้น รวมถึงส่งเสริมการผลิตและใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ให้มากขึ้น
 - 1.3 การพัฒนาพฤติกรรมผู้เรียน ควรมีการประชุม อบรม จัดเวทีให้ผู้ปกครองได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และรับความรู้ใหม่ ๆ จากวิทยากรเพิ่มเติม
2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาบทบาทภาคประชาสังคมในพื้นที่ ที่มีต่อความยั่งยืนของการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก

เอกสารอ้างอิง (References)

- การัญพิชชา กษกันนท และคณะ. (2564). ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนขนาดเล็ก กรณีศึกษาโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ภายใต้งบประมาณสนับสนุน โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สมาคมการศึกษาทางเลือก.
- นันทิดา ทิพย์สุวรรณ (2565). การพัฒนาครูในการสร้างนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนนารายณ์ บ้านแสงอรุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. การค้นคว้าอิสระ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- มานะ สีนธวงษานนท์ และคณะ. (2566 กันยายน-ตุลาคม 10). การศึกษากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารมติเชษฐาราม วัดจอมมณี. 2566(5): 527-544.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2556). วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : วิ.พริ้น.
- รัตนพร รัตนสุวรรณ และคณะ. (2564 กรกฎาคม 6). แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารการศึกษา สังกัด สพป. นครศรีธรรมราช เขต 2. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์. 2564(3): 1-16.
- ศศิธรดา แสงไทย และสมใจ มณีวงษ์. (2561 พฤษภาคม 12). ยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. Journal of Nakhonratchasima collage. 2561(2): 114-125.
- สุรเดช โสมาบุตร. (2560). แนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- แสงเดือน อาจหาญ. (2560 กันยายน 11). กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัด สพป. จันทบุรี เขต 2. **วารสารวิจัย รำไพพรรณี**. 2560(3): 86-94.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. กรุงเทพฯ: บริษัท 프리ทวอน กราฟฟิกส์ จำกัด.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2. (2563). **แผนการใช้จ่ายงบประมาณตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณ พ.ศ.2563**. อุตรดิตถ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2.

